

LUND UNIVERSITY

Det Digitala Samhället

Larsson, Stefan; Runeson, Per

2013

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Larsson, S., & Runeson, P. (2013). *Det Digitala Samhället*. Pufendorfinstitutet, Lunds universitet.
<http://www.digitalsociety.se/>

Total number of authors:

2

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

DET DIGITALA SAMHÄLLET

digitalsociety.se

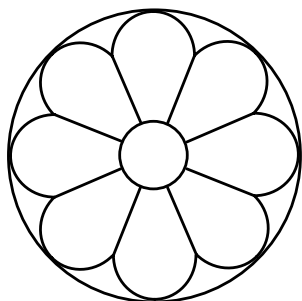
Stefan Larsson
Per Runeson

PUFENDORFINSTITUTET

DET DIGITALA SAMHÄLLET

The Pufendorf Institute for Advanced Studies, Lund University

Stefan Larsson och Per Runeson

Utgivare: Pufendorfinstitutet,
Lunds universitet

©Pufendorfinstitutet 2013
Omslag: Eva Persson. Foto från filmen
”Close to Nature” av Robert Willim.
Layout: Bengt Pettersson
Tryckning: MediaTryck, Lund 2013
ISBN 978-91-979893-1-2

Det digitala samhället

Det digitala samhället – möjligheter och utmaningar	5
Old concepts in new context	7
Trust in digital technology and government	13
An information-segregated digital society and its consequences	20
Work-life in transition	27
Social norms and law related to digitization	35
Deltagare	42
Bibliografi	44

Det digitala samhället – möjligheter och utmaningar

Var finns det digitala samhället? Var finns det digitala *i* samhället? Svar på båda frågorna – överallt! Digitaliseringen finns i alla slags produkter, används för att stödja de flesta tjänster, utgör ryggrad för kommunikationen i vårt samhälle och möjliggör enorma förändringar – som vi inte kunde föreställa oss för bara 10 år sedan.

En sådan snabb och genomgripande förändring som digitaliseringen sker ju inte utan komplikationer. Den öppnar både för möjligheter och utmaningar. Hur ska man till exempel använda lagstiftning som utgår från en fysisk produkt, knuten till ett nationellt område, när musik är en ström av ettor och nollor som hämtas från olika håll i världen och sätts samman i din dator eller musikspelare? Och hur ska vi hitta en balans mellan vår önskan att vara tillgängliga överallt, veta var våra vänner är och vad de åt till middag i går, och samtidigt värna om vår personliga integritet?

I omvälvande förändringar kopplar vi gärna tillbaka till en etablerad begreppsvärld genom symboler och metaforer. Vi talar om "skrivbord", "dokument" och "papperskorgar" i våra persondatorer. Vi kallar våra små datorer i fickan för "telefoner" eller "lurar", fast det kanske är sällan vi pratar i dem. Och de ser definitivt inte ut som lurar. Vårt språk förändras. Vi börjar använda digitaliseringens metaforer för icke-digitala begrepp, till exempel att kalla en ny utbildningspolitik för "Utbildning 2.0". Till och med vårt begrepp för de närmaste relationerna är på väg att omformas genom användningen av begreppet "vän" i sociala medier.

Hur kan vi lära oss att förstå denna snabba förändring som vi står mitt i? Hur kan vi analysera vad som sker – och kanske bidra till att forma framtidens digitala samhälle och teknik lite bättre?

Frågorna är breda och kan inte hanteras av en enskild forskningsdisciplin. Ett tvärvetenskapligt angreppssätt är nödvändigt för att förstå människans och samhällets olika infallsvinklar och samtidigt behärska teknikens förutsättningar för att se vad som är möjligt att göra och vad som kanske tar lite längre tid.

För en sådan tvärvetenskaplig ansats är en "Advanced Study Group" vid Lunds Universitets Pufendorfinstitut en mycket lämplig plattform. Vid sex seminarietillfällen under hösten 2012 och början av 2013 träffades 17 forskare från sex fakulteter, en eftermiddag, var tredje vecka för att få olika perspektiv att mötas och konfronteras kring aspekter på det digitala samhället som spänner från konst och musik, via litteratur och bibliotek, lagar och normer, arbetsmiljö och yrkesroller, till algoritmer, mjukvara och kryptering.

Hur kan man spanna över ett så brett område? En granskare av vår ansökan till Pufendorfinstitutet skrev: "The concept, quite simply, is too large to provide direction for this very multidisciplinary group. The promise of transdisciplinarity would work better with a more focused main concept." Hade han/hon rätt? Kanske, om man förväntar sig epokgörande forskningsresultat ur ett åtta månader långt projekt. Men vår studiegrupp har gett oss deltagare fantastiska samtal, nya perspektiv på våra egna ämnesområden, och en önskan att måla vidare med bred pensel på detta samhällsomvälvande område, där vi står mitt i en stor förändring på alla plan.

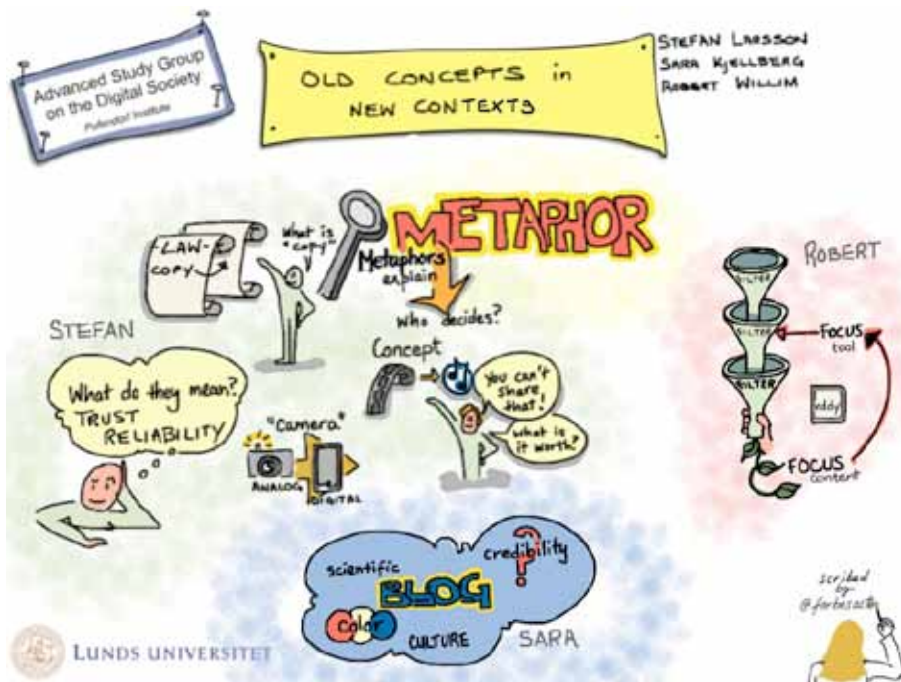
Hur kan man då få en jurist, en teknikvetare, en samhällsvetare, en humanist, en medicinare och en ekonom att förstå varandra? Varje vetenskapsområde har ju sina definitioner, teorier och metoder som man tillskansat sig under en lång forskarutbildning och vetenskaplig karriär. Vi har helt enkelt använt konkreta exempel som bas för våra seminarier. Med det har vi kommit långt. Sedan har ju lite mat och kaffe, och inte minst Pufendorfinstitutets fantastiska lokaler och personal bidragit till det goda samtalsklimatet.

Denna "analoga blogg", som Stefan Larsson har bidragit mest till på www.digitalsociety.se, och nu fästs på papper, är ett försök att fånga något av våra samtal. Vi har också fått hjälp att fånga dem i skissform av Heidi Forbes Öste och Louise Wester – också detta med digital teknik. Vi hoppas att de kan inspirera dig som läsare att ta del i det fortsatta samtalet – digitalt eller AFK – om det digitala samhället.

Pufendorfinstitutet i februari 2013

Per Runeson och Stefan Larsson

OLD CONCEPTS IN NEW CONTEXT

Som utgångspunkt för seminariet på måndagen den 1 oktober hade vi satt upp följande:

Metaphors may be used to understand and conceptualize technological change, transforming concepts from non-digital to the digital world. How does this process work, and how can we use it?

Stefan Larsson från Lunds universitets internetinstitut (LUii) och rättsso-
ciologiska enheten, Sara Kjellberg och Robert Willim från institutionen för kul-
turvetenskaper snackade ihop oss inför vår presentation som kom att både
fördjupa seminarietemat och låta det ta andra vägar. Jag kommer här att ta

upp en del om metafor teori och sedan presentera vad Sara och Robert pratade om. Det blir mer om det förstnämnda, både för att jag fick ganska stort spelrum under själva seminariet, men också för att jag har lättare för att minnas det som klickar i det som jag redan kan något om.

Metaforer och konceptuell förändring

Jag var först ut och fördjupade det metafor teoretiska spåret. Orsaken till att jag och Per hade formulerat detta seminarium och lagt det först, var en känsla av att ett av de problem man stöter på när man snackar över de vetenskapliga disciplingränserna har att göra med språket. Dvs., egentligen inte bara språket som ett lingvistiskt uttryck utan även rent konceptuellt; vi tenderar att använda samma teman och samma begrepp men tenderar också – får man ibland en känsla av – att mena olika saker. I vart fall delvis. Så, ett behov att lyfta fram det konceptuella finns här, dvs. att tydliggöra språket och tankens sammanbundenhet och hur man liksom nästan retoriskt styr en diskussion i en viss riktning beroende på vilket explicit begrepp man väljer.

Detta var det ena skälet. Det andra har att göra med tid och begrepp i förhållande till tid och process. Dvs., att vi är beroende av att tolka nya företeelser med hjälp av redan befintliga uttryck och tankestrukturer. Eftersom vår studiegrupp i mycket handlar om digitala fenomen som är relativt nya, och samtidigt handlar om företeelser som vi inte riktigt har sett under så lång tid förut – sökmotorsberoenden, digital konst, bloggar, mjukvarukvalitetsmätning, mobiltelefoner, nätsurfande osv – så kommer även en stor del av processen med att förstå dessa fenomen att handla om vilka begrepp, symboler och förståelseramar vi därigenom använder. Kort sagt, vi har behov av metaförståelse.

Jag lyfte fram just denna konceptuella återanvändning genom exemplet med analogt foto kontra digitalt bildarbete, som Cass och Lauer skrivit om (2004). Jag har skrivit om det i min avhandling om upphovsrätt i en digital tid (2011) i artiklar om vad metaforerna betyder för rätten (2012) och hur vi förstår nätet och koden (2012).

Begreppsliga lån från en fysisk kontext

Jag lyfte även fram, som en del i vårt beroende av att förstå det nya genom det gamla, att många av våra lån för att förstå abstraktioner sker genom ett s.k. förtingligande [embodiment], dvs. lån från en fysisk, kroppslig eller spatial förförståelse. I vart fall enligt de kognitionsvetenskapliga teorier som följer av Lakoff och Johnsons teoretiska spår kring konceptuella metaforer. Det betyder att vi "objektifierar" abstrakta fenomen. Till exempel pratade vi under seminariet genomgående om mjukvara och programmeringskod utifrån någon typ av rumsligt förankrad figur där användarnas upplevelse låg upp vid toppen, vid ytan, och sedan blev det mer och mer "maskinvarurelaterat" ju längre ner man kom. Upp/ner, yta/bas = spatiala metaforer.

Thore plockade i anslutning till detta upp en rätt knixig fråga som är väl värd att lyfta fram. Jag tog upp att begrepp är kontext- och kulturberoende, vilket rimligen leder till att vi även tolkar digitala fenomen olika i olika kulturer. Några tycks vara mer universella och några mer kulturberoende. Thore efterfrågade starkare bevis på det, och frågade som exempel kring vad skillnaden blir med fenomenet "browse" i en engelsk kontext där man associationsvis har en rad andra företeelser som kan knytas in jämfört med en dansk kontext där ordet inte betyder något annat än att "surfa på nätet", ungefär. En metaforforskar och lingvist som jag finner när jag kikar runt är Zoltan Kövecses, som forskar på kulturellt beroende metaforer:

"Vissa konceptuella metaforer kan vara universella eftersom de kroppsliga erfarenheter som de bygger på är universella. Många av liknande konceptuella metaforerna kan återspegla vissa kultur-specifika funktioner på en mer specifik nivå av begreppsbyggnad. Andra konceptuella metaforer kan vara helt

baserade på unika kulturella fenomen” (Kövecses, 2006, Language, Mind, and Culture , sid. 177).

Det kulturellt beroende meningsskapandet borde vara intressant både i förhållande till internationell lagstiftning som liksom koloniserar nya kulturer (utmanar kulturellt förankrade föreställningar om skapande och upphovsmannaskap osv) men även i relation till design av mjukvarurelaterade produkter. Man kan anta, eller i vart fall spekulera kring, i vilken mån Apple, Google och Facebook “kollar av” hur de kommer att kunna emottas i nylanseringar i nya regioner i världen; och i vilken mån de kan sikta på lösningar som fungerar utifrån de mer “universella” tolkningarna, och mindre relaterat till de “kulturberoende”.

Sara plockade upp en del saker hon forskat på för sin avhandling från 2010: Forskarbloggar: Vetenskaplig kommunikation och kunskapsproduktion i bloggssfären.

Hon visade bland annat upp bloggen Electric Archaeology, som arkeologen och digitalmediaforskaren Shawn Graham startat, och visade bland annat på den informella ton som ofta finns i bloggar – “Go Wildcats go!”.

Viktigt i sammanhanget var hur trovärdighet visar sig i en bloggkontext, att den var “serious”, vilket ledde till viss diskussion kring hur man definierar en blogg i termer av nyhetsflöden och statusuppdateringar. Kanske kom vi fram till att Björns hemsida inte var en blogg, medan Thores var det (till den del det kom nya poster)?

Det finns hur som vissa indikatorer på hur en blogg ses som trovärdig, vilket vi inte utvecklade vidare så mycket. En viss diskussion om färger kom upp, till exempel – varför är länkfärgen blå?

Robert beskrev under termen “art probe” hur han använt den så kallade Viddyn, dvs, en kylskåpsmagnet med enkel filminspelningsfunktion för att göra en kortfilm: Close to Nature.

Jag gillade termen mer och mer när jag funderat på den ett tag, dvs. att man för vissa fenomen inte riktigt kan förutse vad som ska ske, alltså att man inte kan svara på alla dess konsekvenser innan. Man måste ibland köra igång, skicka ut en “probe” och undersöka vad som finns och sker. Robert filmade av sin Viddy-film ett upprepat antal gånger, för att lyfta frågan om vad filter är, och vad vi ser som avbildning och när något annat uppstår. När är det så att teknologier “distort or augment”? Kan gränsen dras?

På Roberts hemsida hittar man en utveckling:

What does it mean to be close to nature? This question is examined in this video work based on 9 short clips. The first clip of a woody landscape was

recorded outside of Taivalkoski, Koillismaa, Finland using an Intenso Viddy, a cheap Video Messenger. The clip, 30 seconds in duration, of the landscape was transferred from the Viddy to a laptop. When played on the laptop the screen was filmed with the Viddy, creating the second clip and another iteration of the primary filmed sequence. The process was repeated until there were 9 clips representing the landscape. Each of the nine iterations brings the viewer closer to the scenery, while the image and sound also become more distorted and noisy.

The Viddy is marketed as a fridge magnet with possibilities to record and play messages. With its 1,8" screen, simple microphone and camera it has poor audio-visual qualities. In *Close to Nature* the limited quality of the Viddy is used to evoke the character of the work. Each iteration of the initial clip induces a closer image, but also more abstraction. By using the side effects of a cheap consumer electronic device, and no video editing of the clips, serendipitous ready-made dimensions and glitch aesthetics are highlighted. In contrast to genres of landscape art, and representations of nature where the sublime and feelings of wonder and awe are valued, *Close to Nature* instead stress an appreciation of imperfection, chance, and the juxtaposition of a media dominated consumer society with experiences of nature.

Robert pratade om olika föreställningar som finns, till exempel "i framtiden går allt snabbare"; snabbare teknik, snabbare företag, vilket han speciellt hade tagit del av när han skrev sin avhandling om Framfab: Framtid.nu : flyt och friktion i ett snabbt företag (2002).

13

Idag presenterade Ben Smeets från institutionen för elektro- och informationsteknik, Björn Regnell, Per Runeson från institutionen för datavetenskap med en mindre teknisk och mer rättssociologiskt vinklad avslutning av mig, Stefan Larsson.

Digitization enables large-scale surveillance and changes our notion of reliability of people, services and products. How can we establish and maintain trust in the digital society?

Telefoni

Ben Smeets började som presentatör, och visade på hur telefoni är uppbyggt som nätverk, och visade bland annat GSM-systemets uppbyggnad. Han kunde därigenom visa på några skillnader mellan telekomnätverk och datakommunikationsnätverk, och kunde även kort nämna exempel på GSM-nätverkets svaga sidor i förhållande till säkerhet, dvs. om någon ville övervaka en specifik telefon mm.

Mjukvarukvalitet

Björn Regnell talade om kvalitet i mjukvara, och nämnde talesätt som "begagnad mjukvara". Björn inledde med en dikt (!) om "Användardialog" eller "User dialogue" .

Användardialog

- Finns kod?
- Ja, i minnet
- Finns tankar?
- Ja, i sinnet
- Alltså finns Gudar?
- Några dödar för dem
- Är Gudar goda?
- Några själar förtröstar

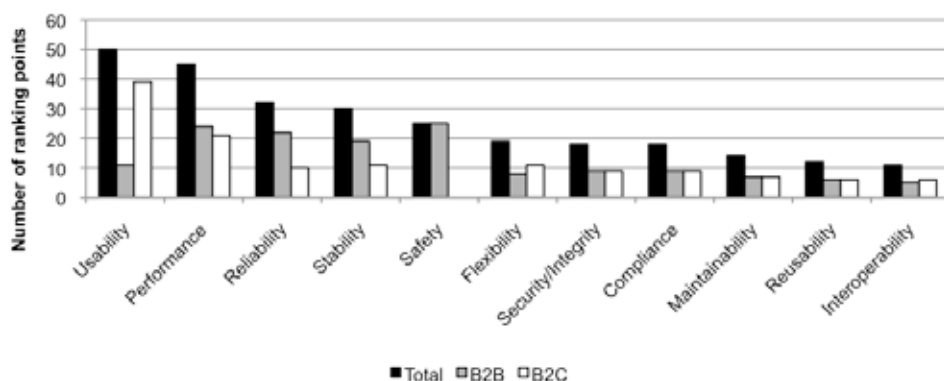
- Är kod god?
- Fråga Användarna!

Björn Regnell (2012)

Det konstaterades att det finns en del nyansskillnader i den terminologi som används när det gäller kvalitetsaspekter i mjukvara. Björn exemplifierade med att det som på engelska skulle kallas "safety and security" till svenska kunde översättas med "säkerhet och säkerhet".

Björn visade även en film från ett sjukhus där man hade lagt datamusen på en rörlig våg som därigenom hindrade datorn från att gå ner i vänteläge.¹ Därigenom slapp användarna logga in igen när de varit borta från datorn en kort stund. Detta användes för att visa att det finns ett viktigt samband mellan hur man definierar säkerhetspolicyn och vad folk tycker är en rimlig nivå (eller är det min rättssociologiska tolkning som går i termer av legitimitetsfrågor och felande policy när de sociala normerna inte stödjer dessa?), ALTERNATIVT hur det kan finnas andra säkerhetsluckor än de centralt designade (här finns ju en strikt säkerhetspolicy, men eftersom den inte har stöd bland dess adressater så anstränger sig dessa med att kringgå den). Jag hittade videon här.

Björn pratade bland annat om olika typer av kvalitetsaspekter och hur dessa upplevdes som olika viktiga. Han visade ett exempel från den här studien:

¹ <http://javaskitsystem.se/2012/09/dagens-system-varfor-vaggar-doktorn-musen/>

Mjukvarukomplexitet

Per Runeson fokuserade komplexiteten som finns i många system, och tog upp den el-blackout som hände i nordöstra USA under 2003 (se bilden nedan). – ”Some systems are so complex that we never ever will explore all combinations”, konstaterade Per. Ett annat lite mer vardagligt exempel är mobilappar som har en stor mängd kombinationer i användning, och att dessa säljs otestade i alla sina tusentals kombinationer av funktioner.

– Vad var det du sa om filter, förra gången Robert? En mobiltelefontriptyk över mjukvaruforskare och komplexitet.

I software engineering finns olika strategier för att hantera denna komplexitet:

- independent layers or modules
- representative selection of test cases
- let the user test
- standards and certifications

Vissa typer av mjukvara kräver eller har ett större behov av den fjärde punkten, exempelvis när det gäller betydande säkerhetssystem, medan andra inte behöver det. Detta ger i sin tur effekter på marknadsens förutsättningar, beroende på vilken typ av mjukvara som skall utvecklas, eftersom standardisering och certifiering är en kostnadskrävande process. Kategoriseringen i sig spelar därmed en roll. I ett projekt som finansierats av Myndigheten för säkerhet och beredskap (MSB) har Per deltagit i studier som visar på hur många samhällsfunktioner är extremt beroende av IT-system, särskilt i krissituationer (Weyns, 2010). Många av dessa problem beror på bristande kommunikation mellan IT-avdelningar och de som använder systemen.

Per tog även upp Levesons arbete om High-pressure Steam Engines and Computer Software. Hon gör en intressant historisk analogi mellan framväxten av ångkraften och digitaliseringen. Frågan är om vi är beredda att offra lika många liv på att experimentera med digitala system som man gjorde med ångmaskinerna.

Tillit i cyberrymden

Visst kan det låta lite mer trovärdigt på engelska att tala om “trust in cyberspace”, men frågan är hursomhelst intressant från ett tvärvetenskapligt perspektiv: Hur relaterar tillit till mer teknikvetenskaplig terminologi kring kryptering och ‘security’?

Ben gjorde comeback som talare och tog upp frågan utifrån ett cybersecurityperspektiv med termer som “infrastructure threats” och “legal interception”. En metaforrättslig poäng som Ben tog upp förra gången var att även lagstiftningen kring “legal interception”, dvs. när det är polisiärt okej att övervaka till exempel mobiltelefoni, är belamrad med gamla bilder av hur detta övertagande gick till. Ben nämnde föreställningen av hur man tar sig in i ett skåp och kopplar ihop metalledningar. Det var åt det hållet som man handfast gjorde förr, medan nu är bilden mycket mer abstrakt, diversifierad och komplex. Och har väldigt lite med skåp och fysiska inbrott att göra.

En intressant organisatorisk aspekt som Ben tog upp har att göra med den traditionella olikheten mellan hur telekom och datanätverken vuxit fram, speciellt i termer av vem som kan ha kontroll över systemen. Telekom är påfallande nationellt reglerat, av PTS och dess motsvarigheter, medan data-

nätverken inte följer samma organisering. Samtidigt flyter allt samman ur en praktisk synvinkel.

Ben landade i en kärnfråga kring "trust" när han konstaterade att samhällets infrastruktur inte är särdeles svårt att angripa, och är (i vart fall i Sverige) i hög grad beroende av att det finns en viss tillit till att inga destruktiva grupper ägnar sig åt att angripa den. Han konstaterade även att GSM har, från säkerhetssynvinkel, en hel del problem.

Rättslig legitimitet och om spårbarhet på nätet

Som avrundning presenterade jag om en studie som forskargruppen Cybernormer gjort gällande fildelning, copyright enforcement och fluktuationer i användandet av anonymiseringsverktyg på nätet. Jag visade först på en rättslig trend som leder till att säkra med datatrafikspår på nätet och samtidigt belägga operatörerna med mer ansvar för trafiken i nätet, vilket den upphovsrättsliga regleringen har ett finger med i. Jag visade mer specifikt på hur användningen av verktyg som gör en svårare att spåra på nätet delvis hänger ihop med fildelningsfrekvens, dvs. att de som fildelar mer, speciellt de som laddar upp mest, också ser det som viktigast att använda VPN och sätt att inte spåras. Samtidigt vill mer än hälften av de som fildelar vara mer anonyma på nätet, vilket nätetidningen Torrentfreak skrev om häromdagen i anslutning till att vår senaste artikel publicerades. Kopplingen till "trust" är här inte så mycket den tekniska som individernas relation till lagstiftning och staten. Knäckfrågan ligger i hur ett beteende (fildelning) inte ses som något social felaktigt av en stor del av befolkningen, och att en starkare enforcement av lagstiftningen därmed kan sägas driva fram en brett spridd önskan att göra Internet mer anonymt. Där någonstans ligger även lagstiftarens dilemma, eftersom ett mer krypterat Internet gör det svårare även för lagföringen av andra brott, som inte har något stöd alls hos en majoritet av befolkningen.

En snabb och kort reflektion

Inspirerad av förra gångens metafor snack kan konstateras att beskrivningarna av mjukvara, telefonsystem och nätsäkerhet i mycket är beroende av förtingligade metaforer, där man antingen lånar in en struktur, dvs. en relation som

‘högt/lågt’ eller av något fysisk, som skåp, linor, nycklar, robusthet osv: ”testing for holes”, ”GSM is like a tube from a to b”, ”key”, m.m.

Att säkra en metod, i detta fallet för mjukvarukvalitet, behöver en hel del detaljerad terminologi utvecklas. Det är såklart inget konstigt, och en nödvändighet när man skall kontrollera och utvärdera detaljerna i en helhet, men blir troligen extra påtagligt när man som relativt oinsatt får att del av ett nytt område på det här sättet.

AN INFORMATION- SEGREGATED DIGITAL SOCIETY AND ITS CONSEQUENCES

Idag den 12 november presenterade Jutta Haider från institutionen för kulturvetenskaper, Thore Husfeldt från datavetenskap, Britt Östlund från institutionen för designvetenskaper, specialinbjudne Carsten Schürmann från IT-universitetet i Köpenhamn samt Philip Young från institutionen för strategisk kommunikation på följande tema:

Personalized search algorithms and products designed for the rich, young and healthy create information segregation. What is needed to counteract this development?

Idag var även Louise Wester med och gjorde bildbaserade anteckningar, eller "graphic recordings", vilket inte skall förväxlas med film, utan innebär ett tecknande, i detta fall på en läsplatta. Följande är en i allra högsta grad filtrerad och inte alls objektiv bearbetning av presentationerna.

Kontroll och access

Jutta började och adresserade information och kontroll som någon typ av tankefigur som går igen i många debatter. Det dominerande paradigmet handlar om att "create better informations systems". Juttas egen forskning handlar om teman som konstruktionen av informationsfattighet som kanske hellre ska översättas till en konstruktion av brist (information poverty); hon har även forskat på hur miljöinformation tar sig uttryck i sociala medier (*affordances* of social media, vardagsliv och självkontroll, och det Foucaultklingande governmentality).

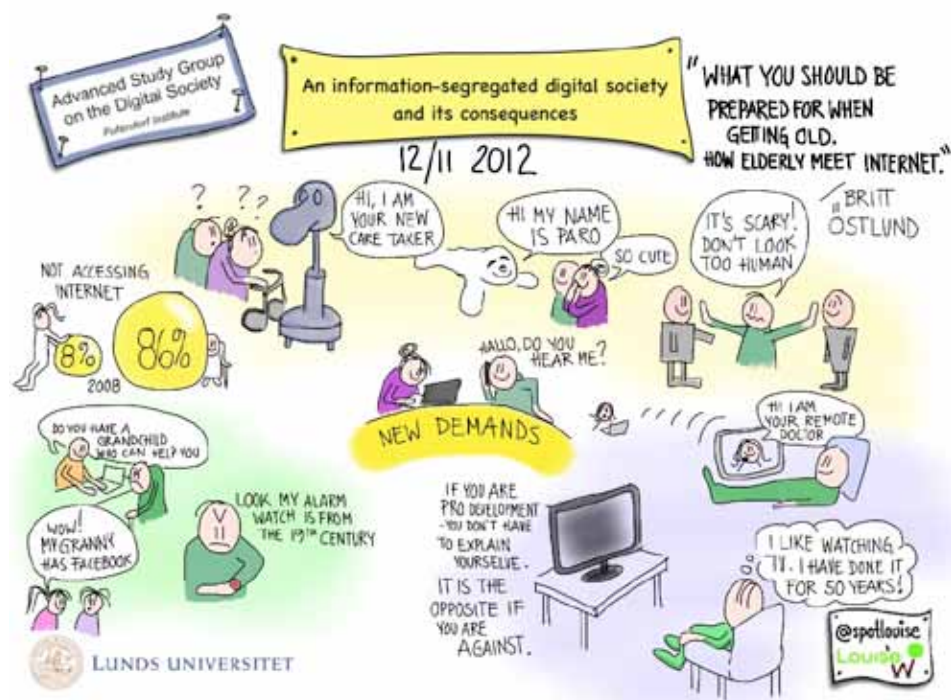
Sökmotorer och användarnas konstruktion av tillit och relevans. Fick just finansiering av detta från Vetenskapsrådet tillsammans med Sara Kjellberg

Det tycks med andra ord handla om en grundläggande föreställning om vetenskap och utveckling som finns inom någon typ av vetenskapsrelaterad policydiskurs. Samtidigt är denna föreställning väldigt fixerad och sig lik genom tiderna.

Äldre och Internet

Britt Östlund tog vid och fokuserade äldres möte med Internet, dvs. ålder och designprocesser. Bilden av gamla är viktig, dvs. vi har ofta någon typ av schablonbild. Ett första tecken på ålder, enligt Britt, är att de börjar prata *om* dig, inte *med* dig. Du blir även uppmuntrad om betar dig som “de unga”. Du blir kategoriserad på ett sätt som inte låter dig vara vara den aktivt bestämmande (min tolkning), utöver att exkluderas från arbetsmarknaden etc.

Vi ser på äldre som skyddsvärda och fragila. Britt visade statistik från Internet och Sverige från 2008 på vilka som inte använder Internet varje dag.

Britt visade på exempel på robotar, och konstaterade att en egentligen var en “tele presence”. Giraffen, som den kallas.

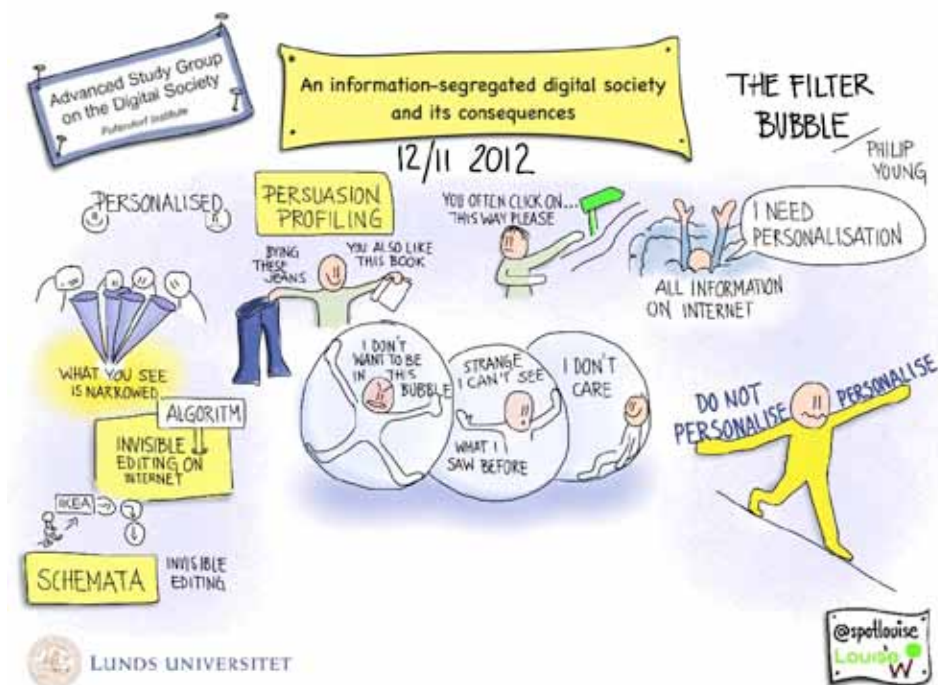
Jag lyfte frågan om “the uncanny valley”, dvs när man tillverkar robotar och hamnar nära mänskligt, men inte riktigt mänskligt, så uppfattar många det som otäckt eller obehagligt (det var Masahiro Mori som myntade termer i förhållande till robotik), 1970. Jutta kontrade med att redan Freud hade skri-

vit om detta i termer av en docka (efter lite snabbkoll på nätet ser man att det är i en skrift med namnet "The Uncanny" dvs "Das Unheimliche" från 1919, där han lånat och utvecklat begreppet, från Ernst Jentsch, 1906).

Filterbubblan

Philip adresserade hur vi betraktar saker genom några egna bilder som vi har inom oss. Vi möter Internet med våra egna bilder, och därigenom har vi inte samma bild. Philip tog upp exemplet med hur Facebook redigerar vårt flöde genom att kika på vad vi oftast klickar på och därigenom anpassa flödet så att det mer "anpassas" så att det ska passa ens intressen. Google gör också så (sedan 2009), dvs kalibrerar "relevans" utifrån en personifierad och individualiserad sökning. Detta sprider sig till nyhetsbevakningen med, och har lett till vad Eli Pariser kallar en filterbubbla.

Philip fortsatte med termen "commodification", dvs. att beteendet i sig, och kartläggningen av det blir en produkt, dvs värdet i flera tjänster. Genom en association till Swingometern, visade Philip hur sökmotorn Bing individualiserades i det amerikanska presidentvalet; man kunde dra balansen mellan

vänster och höger, politiskt, och få olika nyhetsurval. Vilket tydligt visar en typ av “confirmation bias” som vi redan gör i våra val av tidningar och media osv. som sedan reproducerar eller stärker en inställning vi redan har.

“Persuasion profiling” innebär exempelvis att man kan förutse kategori-överskridande saker om människor, dvs. om man gillar en viss typ av böcker så är det troligt att man kan säga något om helt andra typer av produkter eller inställningar. Dock, Philip visar på hur mycket av detta är saker som pågått innan med. Philip avslutade med att fråga oss om vi ska oroa oss över denna utveckling.

Wikipolis

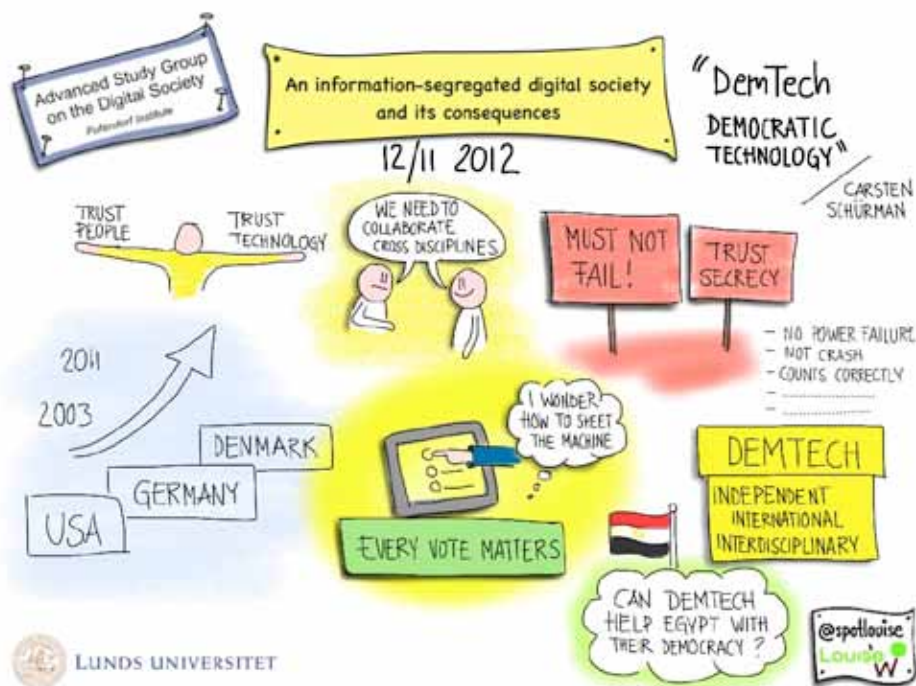
Thore pratade om algoritmiska linser, wikipolis och Code is law. Som alla är svåröversatta termer. Algoritmer är en lins, som definierar hur den digitala verkligheten tas emot. Thore tar upp en metodförändring som vi är mitt i nu, dvs. att vi nu har ett överflöd av data. Algoritmen tolkar datan, dvs ordnar – som en lins – och påverkar hur vi därmed ser datan. Visar exempel på bild på en ö och kringliggande vatten.

Exemplet med Altavista som ickeprioriterande sökmotor jämfördes med Googles första fungerande som prioriterade "Algoritmisk filtrering", dvs relevansordnade resultat. Filtermekanismerna som Facebook, Google, Amazon, som ett behov eftersom den mängd data som vi producerade i information förra veckan motsvarar världshistoriens produktion av information fram till 2003. Dvs. allt det, i mängd, producerar vi varje vecka nu.

Thore tar upp "Code as law", och gör en jämförelse mellan programmeringskod och rättslig kod. Den programmering som är kodad är samma som dess exekvering, men den rättsliga är inte sådan. Den rättsliga är dock demokratiskt framtagen på ett sätt som programmeringskoden inte är.

Thore visade upp github, ett socialt nätverk för kod-samarbete. Thore visar hur man samarbetar med att bygga mjukvara, som exempelvis linux, ett operativsystem, som är oerhört stort, komplext men även känsligt för om någon gör små fel. Att denna typ av samarbeten funkar är det stora. Områden som detta kunde förändra:

- shared public space
- fundamental ritual on voting
- construction and execution of rules.

DemTech

Carsten Shürmann kommer från IT-universitetet i Köpenhamn och är inbjuden av Thore för att visa upp DemTech, som i mycket handlar om att datorisera röstningsförfaranden. I korthet handlar det om “to modernize the electoral process while balancing the trust of the people on the trustworthiness of the deployed technology”. Carsten varnade dock för att små manipulationer kan ha stor effekt i själva valet, genom att referera till Tiny systematic vote manipulation can swing elections (Di Franco, Petro, Shear, Vladimirov, 2001 Yale technical report 1285).

Exempel från Tyskland visar att högsta domstolen sa att lagen inte var bra så länge som det inte är möjligt för medborgarna att se varje steg i valprocessen. När det gällde Danmark så vill kommunerna ha det. Carsten berättar om fler och fler förslag på att “modernisera” röstningsmetoderna, att det är en trend. Alla länder testar sina röstningssystem. Carsten frågar sig, vad är framgång i det här? [success] Har skrivit en artikel om Modernizing the Danish Democratic Process i ACM.

Det handlar i viss mån om att balansera “trust of the people and the trustworthiness of the deployed technology”. Diskussionen kom också in på tillitsfrågan, som känns igen från förra seminariet.

WORK-LIFE IN TRANSITION

Idag den 3 december talade Håkan Hydén från rättssociologiska enheten och Britt Östlund från institutionen för designvetenskaper – som även talade förra gången, på seminariet om “informationssegregering” – Carita Håkansson och Inger Arvidsson från avdelningen för arbets- och miljömedicin, och Tobias Olsson från institutionen för kommunikation och medier. Den något mer utvidgade beskrivningen – utöver titeln arbetsliv i förändring – gäller följande:

Digitalization and social media create possibilities and challenges to traditional organizations, structures, hierarchies, business models, etcetera. How to utilize the possibilities and master the challenges?

Det arbetsrelaterade perspektivet anammades både från ett mer samhällsvetenskapligt makroperspektiv av Håkan, och ur ett mer specificerat äldre-i-arbetslivet-perspektiv av Britt. Carita berättade om två studier som gjorts gällande funktionshindrade i arbetslivet och Inger om arbetsskador/arbetsbelastning i en studie av flygledares väldigt datorberoende arbetsplats. Slutligen, Tobias hade gjort en studie på en nyhetstidning och hur redaktörer och journalister upplever användargenererad information i relation till sitt yrke.

Cyklisk samhällsutveckling

Håkan började och talade om samhället i termer av en cyklisk samhällsutveckling, och hänvisade till Immanuel Wallerstein, Annaleskolan och Kondratieff waves. Perspektivet är med andra ord brett, samhälleligt och historiskt. Den cykliska idén medger även att samhället genomgår olika stadier.

- “Vi är just nu inne i en föruttnelseprocess”, säger Håkan, i termer av att samhället har en rad utvecklingsfaser, varav den sista i det industrialiserade samhället är där vi är nu.

Håkan refererade till Manuel Castells och den trilogi om the Information age som han skrivit. Bl.a med stöd av detta sätter Håkan det industriella samhällets peak till 1970.

Reflektion: historiska analogier känns relevanta här, dvs. finns det inlåsningseffekter som verkar kvarhållande från en period gentemot det nya?

Här går Håkan in på idén om lönearbete, som en central faktor i den samhällsform som nu är utmanad. Det nya "konceptualiseras och förstås i det gamlas termer", som Håkan uttrycker det, väldigt likt hur vi pratade om metaforer och skeumorfer under det andra seminariet.

Det nya, dvs "informationssamhället", kommer troligen att ges sitt överlevande namn i viss mån retrospektivt, i vart fall i ett senare skede.

En rad av nya diskussioner uppstår i relation till etik, moral mm och nya tekniker som stamceller, klonande osv.

"Lönearbetet" gör att man kan betrakta arbetet i ekonomiska termer. Vissa värden har man dock fått tvinga fram – till exempel säkerhet, stöd, personen – vilket har gett en väldig överbyggnad till arbetet och dess reglering. När

tillgången på arbete sjunker så ökar kraven på skydd av arbetet – det blir “en rättighet”. Anställningsskydd blir det viktiga i den passerade cykeln, medan självanställd blir mer en fråga för den kommande.

Jobba längre – vad vet vi om äldre i arbetslivet?

Britt, från Institutionen för designvetenskaper, tog upp de äldre segmenten av arbetskraft, vart ska dessa ta vägen? Detta är en del av vad man kan kalla ”det moderna äldrelevet”, som Britt utforskar. Britt har gjort en kunskapsöversikt gällande äldre i arbete, som finns på Arbetsmiljöverkets hemsida.

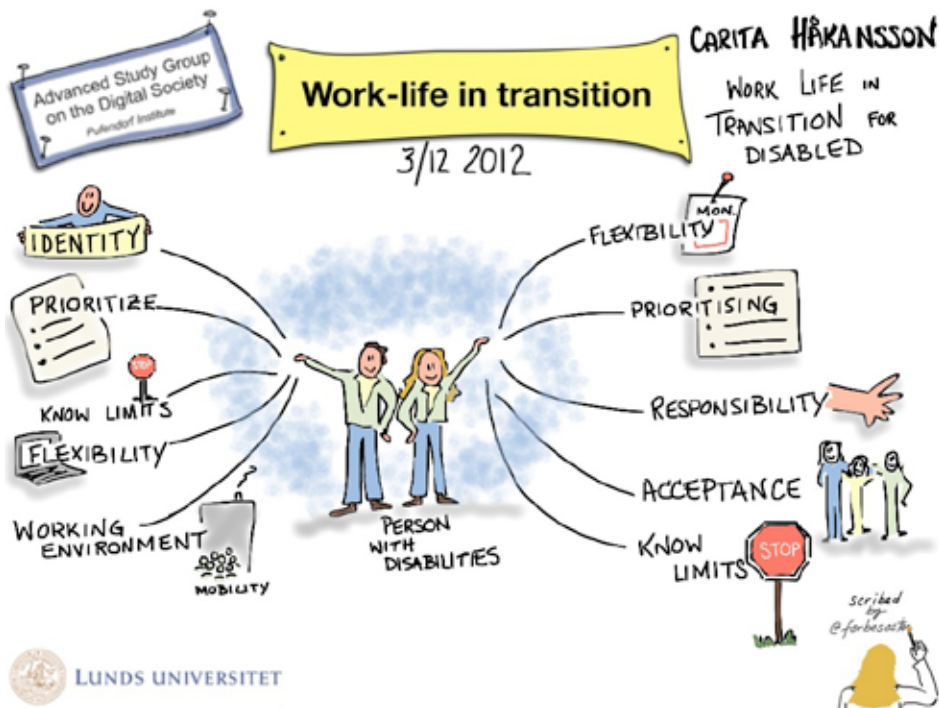
Britt vänder lite grann på konceptet genom att betona fördelarna med äldres erfarenhet, dvs. att se detta som en resurs, vilket går stick i stäv med hur äldre har betraktats i relation till arbete traditionellt. Några frågor:

- Förbättra för alla att orka till 67
- Möjliggöra de som vill arbeta längre att kunna göra det.
- Det finns en okänd potential
- Statistiken speglar en ålderdomlig föreställning om vad som är arbetsliv

Alecta gjorde 2007 en undersökning gällande äldre och yngre i arbetet:

- En del attityder till förmån för äldre: Pålitliga och bredare, perspektiv, stabilitet och säkerhet.
- Attityder som talar emot äldre: Lägre energinivå, lägre mobilitet, förändringsrädsla, dyrare att anställa.
- Attityder till förmån för yngre: Högre prestationsvärde, förmåga att snabbt inhämta och anamma nya kunskaper, positiv inställning, energi och drivkraft.
- Mot yngre: Ansvarskänsla och otåliga, bristande erfarenhet och människokunskap, benägenhet att skaffa barn (risk för frånvaro).

Uppskattningsvis är minst en tredjedel av 65+ aktiva inom tjänstesektorn osv.

Challenges or possibilities for people with disabilities

Carita, från Occupational and Environmental Medicine, pratade om den del av samhället som har funktionsnedsättningar och deras problematiska och i mycket exkluderade relation till arbetslivet. Två studier: 1) kvinnor med funktionsnedsättningar (kvalitativ studie, 17 st) i arbete; 2) Varför man kan fortsätta att arbeta trots funktionsnedsättning, 9 män intervjuades.

1. Arbetet var viktigt i livet, gav värde, tillhörighet, bekräftelse och självförtroende. Livet utanför arbetet var viktigt – likaledes, det sociala. Det svåra var att få ihop helheten, att ha energi till allt. De kände därför att de behövde jobba lite mindre än fulltid, och ha mer flexibilitet, dvs jobba hemma ibland, variera arbetet. Det var lättare att strukturera det privata, be om hjälp osv., till skillnad från i arbetslivet där de försökte att inte ställa sådana krav, inte "avslöja" sina funktionsnedsättningar.

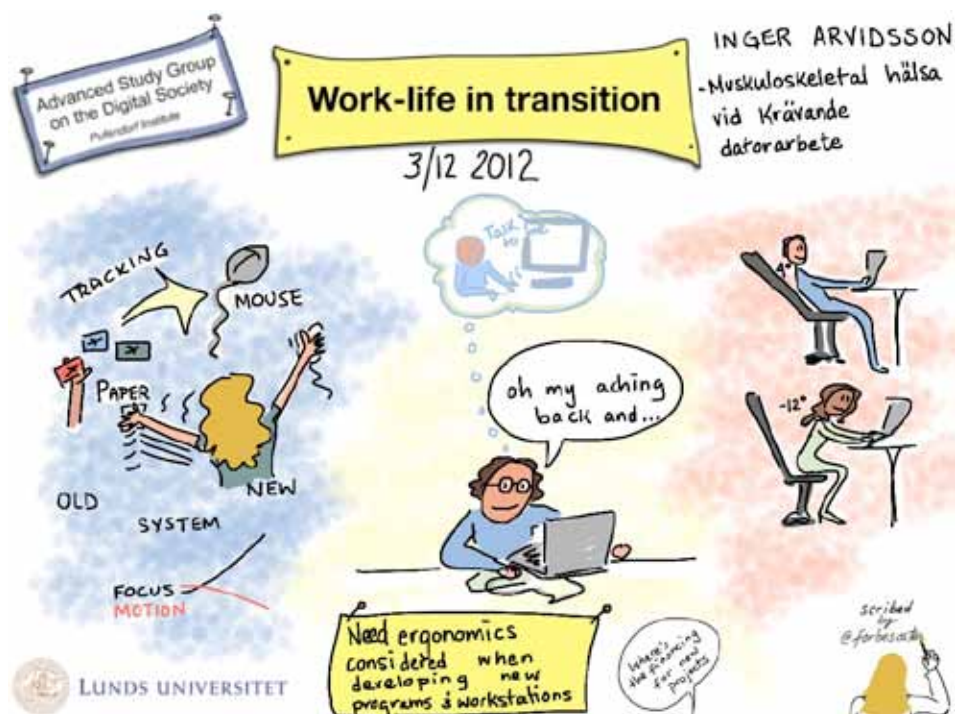
2. Arbetet viktig del av identiteten, att vara som andra. Man anpassade det privata, minskade på fritidsintressen osv. för att kunna klara arbetet. Behöv-

de mer pauser än sina arbetskamrater, behövde mycket sömn hemma och på helger, dvs. anpassa vardagsgöromålen för att orka arbeta mer. Männen i denna studie var mer benägna att tycka att det var ok att det fick ta längre tid för dom att arbeta än sina kollegor, än vad gruppen med kvinnor tyckte. De upplevde sig dock som stresskänsliga. Betonade ergonomi och variation i arbetsställningar.

Reflektion: hur relaterar detta till ett mer digitalt arbetsliv där både platsbundenhet och tidsuppluckring å ena sidan kan vara såväl stressande som uppfattas som en frihet? Hur skulle denna grupp hantera frågan? Unionen gjorde just en studie om smartphones i arbetet, till exempel.

Muskoskeletal hälsa vid krävande datorarbete

Inger, också vid Occupational and Environmental Medicine, pratade om belastningsskador etc. vid datorarbete. Inger var med i en studie om flygledare,

dvs. en grupp som sitter mycket vid datorer och har samma arbetsuppgifter, relativt jämnt könsfördelat. 300 flygledare bytte från gammalt flygledarsystem till ett nytt. Från ett analogt arbete med en del antecknande med olika färgade "strippar" till ett väldigt datoriserat, mycket klickande med datormusar. Studien gjordes vid två tillfällen för att följa upp hur det blivit.

Den fysiska arbetsbelastningen mättes, muskelaktivitet, inklinometri, handledsrörelser osv. I det nya systemet var nackrörelserna väldigt få och o varierade, till skillnad från i det gamla systemet. Den upplevda trafikintensiteten i relation till faktiska rörelsen var olika, dvs. man tenderade att röra sig mer i det gamla systemet, medan man i det nya kunde vara mer still trots ökad upplevd intensitet.

Arbetsställningen var olika kvinnor/män. Männen mer "laid back", kvinnor mer rakt.

Några saker man kom fram till var att musbaserade (nya) systemet leder till att man rör sig mindre, mer fixerade, att äldre kvinnorna blev bättre medan de yngre sämre. Skillnaderna accentuerades vid högre intensitet.

Diskussion uppstod om hur lite ergonomiska hänsyn är inbakade i designprocesser. Reflektion: Vad skulle ske om man bytte det underliggande styrande värdet som kontrollerar designprocessen. Hur skulle det se ut om ergonomi var nr 1 i prio?

User Generated Content

Tobias, vid Department of Communication and Media, pratade om användargenererat innehåll – "What have we done to end up there? – Editing UGC at a Swedish Local Newspaper". Fokus var på just journalister. Från ett journalistiskt perspektiv står vi inför en omkonfigurerad medievärld. Dvs. framförallt nya möjligheter för medierat deltagande.

Vissa beskriver det som en framväxande konvergenskultur (Jenkins)...

...kopplat till sociala medier, som leder till att det finns en kategori användare som producerar också, som "prod-users". I det här finns även en slags "everybody culture"

(Clay Shirky).

Detta leder till att det händer en del för läget för journalisterna.

Fallet som Tobias studerar är Smålandsposten. Läsandet är större än någonsin, men betalningsviljan är låg, dvs. affärsmodellen fungerar inte. I studien intervjuas journalister och redaktörer på den här tidningen och just det användargenererade fokuseras. Hur hanterar man detta som journalist/redaktör? Semi-strukturerade intervjuer har gjorts (ett 20-tal hittills), följs upp med enkät. Några resultat:

- Gällande framväxande praktiker och policys: en del merarbete (relaterat tidigare), dvs. att följa hur texten upplevs. Avsaknaden av guidelines och policys gör att var och en får ta egna initiativ, improvisera. De (journalister/redaktörer) ser ett problem med låg kvalitet.
- Spänningar mellan professionalism och amatörism. "vi låter ju inte amatörer jobba på sjukhus..". "Vi är ju objektiva, vi är ju journalister". Detta ses som hotat av det användargenererade. Oberoendet poängteras, och därmed hotas av användargenererade.
- Demokratiskt eftersträfvansvärda, och ekonomiskt värde – det kan finnas

ett ekonomiskt värde i att göra gratis tidningar – eller underhållningsvärde...Man ser även ett demokratiskt värde, dvs. journalisterna ser sig som demokratins väktare. Att det finns en demokratisk potential, men detta är mest hypotetiskt eller potentiellt.

- Föreställningar om the ‘prod-users’: “de är utbildade”.

Konklusioner i studien: UGC kan ses som en “symbolic inversion”, dvs. en dikotomisering där de professionella ser sig som stå för en rad positiva värden som “etiska”, “opartiska”, “objektiva”, vilket leder till att de amatöriella deltagarna får teckna de rätt negativa motsatserna. Orsaken är delvis det hot som UGC utgör för just detta skrå.

Detta pekar på ett behov av att omdefiniera vad journalistik är. Professionaliseringen har skett i vågor, senast på 1950-talet, och denna bild lever idag, och utgör det perspektiv från vilket det användargenererade betraktas (och därmed ses som något med nästan enbart negativa attribut).

Diskussion: om affärsmodeller, Tobias poängterar att samtidigt har tidningarna fler läsare än någonsin, även om de har svårt att ta betalt.

SOCIAL NORMS AND LAW RELATED TO DIGITIZATION

Dagens seminarium (mån 14/1, 2013) fokuserar på rätten och sociala och andra normer i relation till digitalisering. Det är också det sista av de planerade för denna runda med vår Advanced Study group på Pufendorfinstitutet. Ett publikt avslutningsseminarium kommer dock att hållas 13 mars 13-16, 2013. Idag gällde:

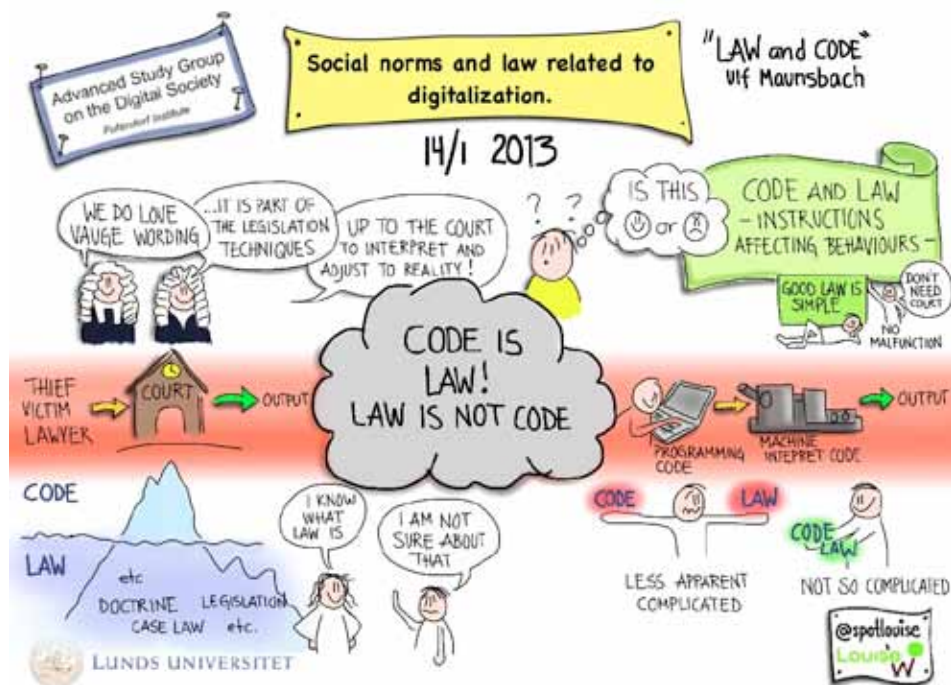
Social norms and law related to digitization. Technological shifts tend to create legal challenges, where social norms may take different paths than legislators expect. Which are these gaps, and how can they be addressed?

Presentatörer på seminariet är Ulf Maunsbach, från Juridicum, Jonas Leden-dal från institutionen för Handelsrätt och Måns Svensson som är rättssociolog vid rättssociologiska enheten och Internetinstitutet vid Lunds universitet. De sketchnotes som presenteras nedan gjordes av Louise Wester.

Law is not code

Ulf började och pratade (på engelska) om att “law is not code”, för att fokusera skillnaderna, delvis som en reaktion på de diskussioner som kommit upp där vi jämfört lag med programmeringskod, dvs “code AS law”, jämför till exempel Thore Husfeldts presentation (bitvis inspirerad från Lawrence Lessig). Ulf konstaterade att det är svårt att förklara det rättsliga. Samtidigt har nästan alla en åsikt om rättsliga frågor. Det finns med andra ord ett pedagogiskt problem med att förklara rätten, men även att komma runt de ibland felaktiga föreställningarna.

Metaforiskt talade Ulf om att rätten finns under rättens bokstäver, dvs. “isbergets del under vattnet”. Doktrin, rättsfall, förarbeten osv (Doktrin är rättslig forskning). Komplexitet är helt klart en närvarande fråga för rätten, dvs. att det finns många rättssystem som, till exempel inom EU, ska synkas på något sätt.

Ulf diskuterade förslag för att närma rätten med (den programmerade) koden och kom in på påverkansfaktorer kring allmänhetens uppfattning om rättvisa. Diskuterade rättens effektivitet/verkningsfullhet, användbarhet [utility] och riskhantering [risk management].

Vi fick även ta del av Ulfs nya bok, om Grundläggande immaterialrätt, 2a uppl. som han skrivit med Ulrika Wennersten.

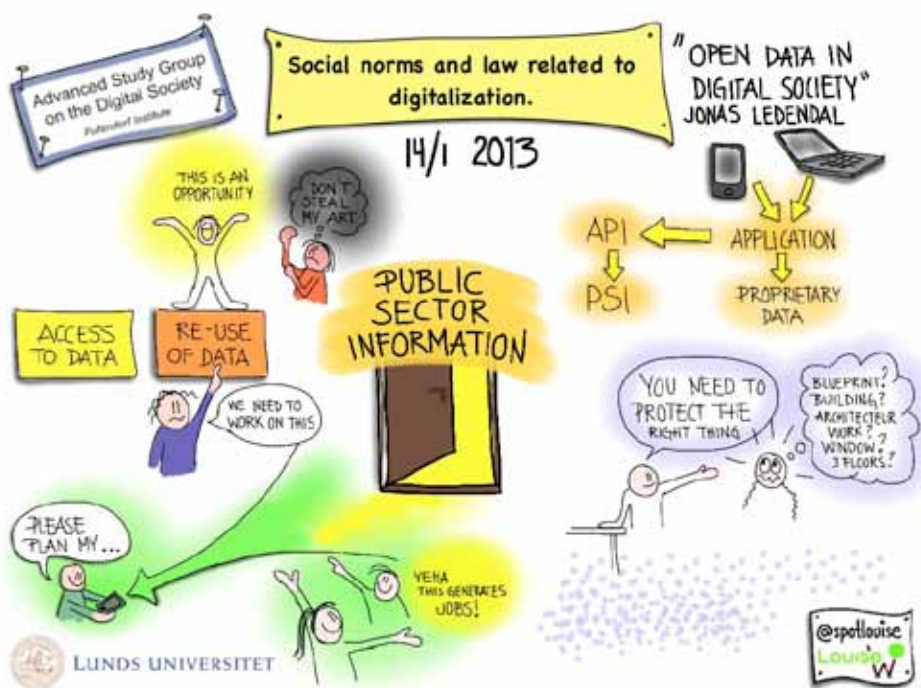
Öppna data i det digitala samhället

Jonas Ledendal från presenterade om publika sektors data och upphovsrätt, m.m (Public Sector Information = PSI). Han presenterade även ett uppstartat forskningsprojekt om rättsliga lösningar för tillgängliggörande av öppna datakällor, finansierat av Vinnova, som ska bringa en viss ordning och ge förslag på rättsliga lösningar kring just tillgängliggörande av öppna data. I Sverige är lagstiftningen sådan att den mesta informationen från offentliga aktörer är inte skyddad, dvs. den är tillgänglig för allmänheten att ta del av. Sverige har en öppnare hållning på det här området än många andra jurisdiktioner. Skä-

len till den svenska öppenheten ligger bl.a. i demokratiaspekter, transparens, möjliggörande för affärsaktörer och individers användande av rättigheter (PSI and Open government). Ekonomiskt sett kan det bidra till arbetstillfällen och bättre läge för konsumenterna.

Jonas gör skillnad på tillgång och återanvändning/bruk [Access och re-use] av data/information. Det senare rör ramverket PSI-lagstiftning, men även dataskyddslagstiftning, immaterialrättigheter, konkurrenslagstiftning och avtalsrätt. När det gäller access så är det oftast reglerat genom konstitutionell och förvaltningsrätt [administrative law]. Från upphovsrättsligt perspektiv är återanvändning av data ett problem [plagiarism, piracy, derivative], till skillnad från perspektivet om access så är återanvändning en *möjlighet* som kan generera nya produkter och tjänster. Hur man ramar in frågan, även rent metaforiskt, är viktig även här.

Här fokuserar Jonas den upphovsrättsliga frågan, där diskussioner uppstår gällande vaga begrepp som "struktur", till exempel när det gäller kod. Dvs. hur skyddad kan ett visst strukturellt element vara. Här pratades bl.a. om en dikotomi, dvs en modell för att bedöma upphovsrättsliga frågor, som kallas

“the ideas and expression dichotomy” (som i the merger doctrine, dvs. när upphovsrättsligt skyddad kod jämkas ihop med idé så att upphovsrätten inte längre skyddas?). Jonas tog upp det amerikanska rättsfallet med Google och Oracle, där Google hade lånat en del viktiga element från Oracle vilket sedermera domstolen godkände.

Upphovsrätten står i kontrast till återbruk (re-use), vilket är ett problem i mjukvaruinnovation.

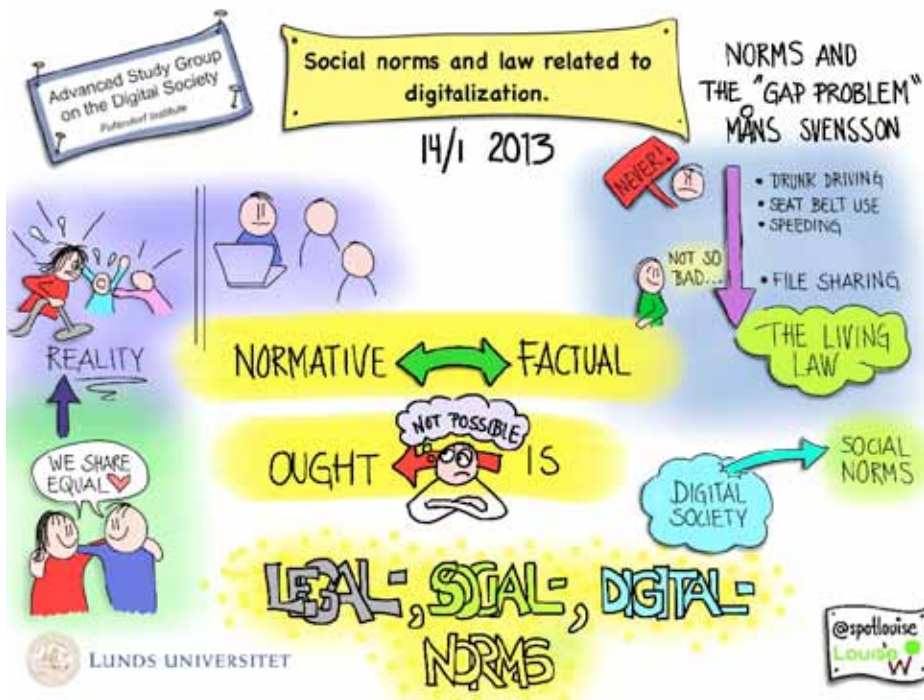
Normer och “the gap problem”

Måns Svensson från rättssociologiska enheten, knöt i någon mån an till Ulfs presentation och pratade om normer, rätten och klyftan mellan det normativa och det faktiska. Han tog upp Hans Kelsen, Emile Durkheim och Muzafer Sherif, som alla pratade om normer, fast från lite olika perspektiv. Kelsen, rättsteoretikern, med en “pure theory of law” menade att det rättsliga är det normativa. Durkheim ville däremot kunna göra empiriska studier i samhället, och sa att normer var “fakta”. Sherif hade mer ett psykologiskt perspektiv och menade att det har med perception att göra.

Utifrån de tre normtraditioner som de nämnda teoretiska perspektiven lett till så definierar Måns normbegreppet utifrån deras essenser och accenser, där de förstnämnda är helt nödvändiga för att en viss norm skall fortsätta vara den normen: Essenser: 1. imperativ; 2. sociala fakta och, 3. uppfattningar och förväntningar. Accenser: andra attribut som också är relevanta men inte lika nödvändiga.

När det gäller ‘the gap problem’, dvs. problemet med klyftan mellan rätten och dess utfall, kan Roscoe Pound nämnas, som 1910 skrev om *The law in books and Law in action*. Eugen Ehrlich var ännu bredare i sin terminologi när han diskuterade “living law”, dvs. den levande rätten.

I en digital kontext kan denna terminologi och förståelse användas för att studera exempelvis fildelning och upphovsrättsproblematiken. Måns visar här på en studie där styrkan på de sociala normer som motsvarar upphovsrätten mättes. Det visades att den sociala normen var extremt svag, dvs folk tyckte inte att det var fel att bryta mot lagen på just det här området. Mätningen gjordes både innan och efter IPRED, dvs. (civilrättsliga) Sanktionsdirekti-

vet (som gör det lättare för rättighetshavare att få ut identitetsuppgifter från operatörer), infördes i Sverige. Den sociala normen blev inte speciellt mycket starkare efter lagen infördes.

Ett annat projekt Måns visade upp gällde frågan om att ta med uttalade värdegrunder i designprocesser. Här rör det interface i en skoldator som utvecklas utifrån perspektivet med barns rättigheter (och konventionen om). I någon mån närmade hans sig därmed code as law, dvs att det designade, kodade, blir det normativt bestämmande – i en lagaktig anda. Läs i LUM om skoldatorinnovation. LUM nr 4, 2011

Slutord – tillit i det digitala samhället?

Hur summerar man då en tvärvetenskaplig seminariserie med forskare från sex fakulteter som avhandlat något så brett som det digitala samhället? Man gör nog i vart fall bäst i att inte tro sig helt i detalj rättvist kunna redogöra för allt som sagts och diskuterats. Denna bok är ett sätt att *materialisera*, och rentav genom oss två författare *filtrera*, de presentationer som hållits, men kanske samtidigt inte så mycket de spännande och lite mer svårfångade diskussioner som ofta uppkommit. En del i detta filter var också den blogg som vi satte upp i anslutning till seminarierna. Vi hade på förhand satt upp fem underteman som vi redan var ganska säkra på skulle bjuda på intressanta spänningsfält inom det digitala samhället, och dessa har också fått verka som kapitel i boken. Kanske intressantast blev det när forskare från relativt olika discipliner fick kommentera på varandras fält; som när mjukvaruforskare diskuterade metaforer, när medievetare kommenterade programmering, när juristerna närmade sig kulturvetarna, osv.

Ett tema som dök upp ofta och som kan gälla för någon typ av syntes gäller frågor om *tillit* i det digitala samhället. Även om begreppen under seminarieriens gång kunde skifta, och röra sig i ett spänningsfält mellan legitimitetsfrågor i rättsliga sammanhang, identitetsfrågor i nätmiljö, och förlitan till att tekniska system ska leverera det som utlovas (bilbromsar måste fungera!). Vad det är som konstituerar tillit ställs i en rad sammanhang på sin spets genom de utmaningar som digitalisering bjuder på. En annan återkommande diskussion berörde huruvida den digitala miljön har en styrande eller normativ aspekt som kunde liknas vid någonting rättsligt, bl. a. genom uttrycket *Code as law*. Även om vi inte landade i någon tydlig konsensus så ledde det till frågor om huruvida värderingar kodas och designas in i både mjuk- och hårdvara och vilken mån man kan och kanske rentav bör lyfta fram detta i termer av ansvar och värdegrundsbaserat byggande.

Utöver att betrakta dessa frågor från exempelvis ett tekniskt, juridiskt eller kulturellt perspektiv finns en tydlig aspekt av hur även en konceptuell aspekt är viktig att fundera över. Om verkligheten förändras så behövs även begrepp att beskriva denna förändring, och de fenomen som uppkommer. Ibland nya, och ibland redan befintliga som återanvänds i en delvis ny betydelse. Den begreppsliga utmaningen gäller även det tvärvetenskapliga samtalet, där olika vetenskapliga traditioner kan ha helt olika bakgrund och "mind-sets" (eller olika *denkraam*, som vi fick som förslag från holländska språket). Samma be-

grepp kan rentav ha olika betydelser i de olika traditionerna. För att möta detta uppmuntrade vi från början som metod att beskriva genom exempel. Det gjorde också att vi lättare kunde presentera och debattera under liknande och mer jämbördiga förutsättningar.

Det tvärvetenskapliga samtalet och samverkan i mer konkreta forskningsprojekt måste fortsätta. Det räcker inte med en seminarieserie – vi har bara skrapat på ytan på de utmaningar som digitaliseringen ställer oss inför – utan vi måste gå djupare med dessa frågor. Vi lever mitt i det digitala samhället, och samtidigt är det något vi i hög grad skapar, genom tekniska designbeslut, genom lagstiftning och inte minst genom hur vi som samhällsmedborgare försöker att navigera i denna föränderliga miljö, och väljer att resonera och agera. Till detta behövs ökad kunskap om de enskilda områdena, men också hur de samverkar, eller motverkar varandra. Vi hoppas att detta kan fortsätta inom Lunds universitets breda forskningsfält, i samverkan med nationella och internationella kolleger inom det digitala forskarsamhället.

Deltagare i The Advanced study group: Digital Society vid Pufendorfinstitutet 2012

Per Runeson

Institutionen för datavetenskap

Stefan Larsson

Lunds universitets internetinstitut (LUi) och rättssociologiska enheten

Inger Arvidsson

Avdelningen för arbets- och miljömedicin

Jutta Haider

Institutionen för kulturvetenskaper

Thore Husfeldt

Institutionen för datavetenskap

Håkan Hydén

Rättssociologiska enheten

Carita Håkansson

Avdelningen för arbets- och miljömedicin

Sara Kjellberg

Institutionen för kulturvetenskaper

Jonas Ledendal

Institutionen för handelsrätt

Tobias Olsson

Institutionen för kommunikation och medier

Björn Regnell

Institutionen för datavetenskap

Ulf Maunsbach

Juridiska institutionen

Ben Smeets

Institutionen för elektro- och informationsteknik

Måns Svensson

Centre for Work, Technology and Social Change (WTS)
och Rättssociologiska enheten

Robert Willim

Institutionen för kulturvetenskaper

Philip Young

Institutionen för strategisk kommunikation

Britt Östlund

Institutionen för designvetenskaper

Bibliografi

Berntsson Svensson, R.; Gorschek, T.; Regnell, B.; Torkar, R.; Shahrokni, A.; Feldt, R. (2012) Quality Requirements in Industrial Practice – An Extended Interview Study at Eleven Companies, *Software Engineering, IEEE Transactions on*, vol.38, no.4, pp. 923-935.

Cass, K. & Lauer, T.W. (2004) Media transitions. The cases of digital imagery and e-mail, *Information Technology & People*, 17(3): 252- 267.

Ehrlich, Eugen (2002/1936) *Fundamental Principles of the Sociology of Law*, New Brunswick: Transaction Publishers, cop.

Kjellberg, S. (2010) *Forskarbloggar: Vetenskaplig kommunikation och kunskapsproduktion i bloggofären*, avhandling från avdelningen för ABM och bokhistoria, Lunds universitet.

Kövecses, Z. (2006) *Language, Mind, and Culture: A Practical Introduction*, Oxford University Press, Inc.

Lakoff, G. and Johnson, M. (1980) *Metaphors we live by*. Chicago: University of Chicago Press.

Lakoff, G. och Johnson, M. (1999). *Philosophy in the flesh: the embodied mind and its challenge to Western thought*. New York: Basic Books.

Larsson, S. (2012a). Conceptions in the code: What 'the copyright wars' tells about creativity, social change and normative conflicts in the digital society, *Societal Studies*, 4(3): 1009-1030.

Larsson, S. (2011b). *Metaphors and Norms. Understanding Copyright Law in a Digital Society*. PhD Thesis, Lund: Lund Studies in Sociology of Law, Lund University.

Larsson, S. (2012b) Metaforerna och rätten. *Retfærd. Nordic Journal of Law and Justice* 2(137): 69-93.

Lessig, Lawrence (1999) *Code and other laws of cyberspace*, New York: Basic books.

Lessig, Lawrence (2006) *Code version 2.0*, New York: Basic books cop.

Maunsbach, U och Wennersten, U. (2011) *Grundläggande immaterialrätt*, 2:a uppl, Gleerups.

Pound, Roscoe (1910) Law in Books and Law in Action, in *American Law Review*, pp. 12-36

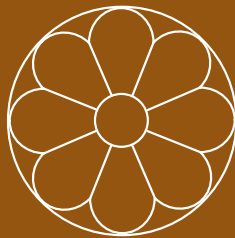
Willim, R. (2002) *Framtid.nu: flyt och friktion i ett snabbt företag*, avhandling från avdelningen för etnologi, Lunds universitet, Eslöv: Symposion.

Weyns, K., M. Höst, Y. L. Helgesson, and P. Runeson (2010). "Pålitliga IT-system i krishantering". In: *FRIVA – risk, sårbarhet och förmåga. Samverkan inom krishantering*. Ed. by M.Höst et al. Lunds universitet.

DET DIGITALA SAMHÄLLET

- Metaforer och konceptuell förändring
- Tillit, säkerhet och integritet
- Informationssegregering
- Arbetsliv i förändring
- Normer och lagstiftning

PUFENDORFINSTITUTET

<http://www.pi.lu.se>